

Завгороднюк Т.Г.,

здобувач вищої освіти IV курсу кафедри музичного та хореографічного мистецтва ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;

Науковий керівник: Піхтар О. А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музичного та хореографічного мистецтва ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»

м. Миколаїв, Україна

ПОЕТИКА ДІВОЧИХ ОБРАЗІВ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСНЯХ ПРО КОХАННЯ

При аналізі народної лірики науковцями завжди зверталася увага на красу і велич жіночих та дівочих образів у народній ліриці. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю узагальнення напрацювань науковців та додаткового пошуку для підтвердження чи спростування зроблених раніше характеристик народного дівочого образу шляхом самостійного аналізу текстів пісень про кохання [5, с. 224].

Дослідники фольклору сходяться на думці, що народна лірика має складну жанрову систему. І до сьогодні питання класифікації народної лірики залишається відкритим: не існує єдиної точки зору щодо цього питання. Найбільш поширеним є підхід, за якого виділяють групи календарно-обрядових пісень: веснянки, русальні, купальські, петрівчані, косарські, жнивварські пісні, колядки, щедрівки; та родинно-побутових (пісні про кохання, пісні родинного життя, пісні про трагічні події, жартівливі та сатиричні) [1, 6]. Хоча сучасна фольклористика виводить складнішу структуру народних пісень, поділяючи їх на обрядову (календарну та родинну) та необрядову (соціально-побутову та родинно-побутову) лірику [3].

Соціально-побутові пісні становлять значний масив епічних народнопісенних творів про економічні та політичні умови життя різних соціальних груп населення, про їхню історичну роль у становленні та розвитку українського суспільства, формуванні національних норм етики й моралі. Фольклористи наголошують, що у соціально-побутовій ліриці відобразилися думки, почуття, настрої народу, викликані явищами, подіями чи обставинами суспільного життя, класовими суперечностями, боротьбою проти іноземних загарбників та феодално-капіталістичного гноблення.

Родинно-побутові пісні зосереджують свою увагу на щоденному житті людини, її стосунках і почуттях. Як визначає М. Дмитренко, родинно-побутова

лірика – це ліричні поетично-музичні твори, в яких відбиті почуття, переживання, думки людини, пов'язані з її особистим життям, подіями в сім'ї, родинними стосунками [2, с. 84].

У результаті дослідження, спираючись на праці фольклористів, було встановлено, що найбільшу за кількістю групу родинно-побутової лірики становлять пісні про кохання. Вони вирізняються певними особливостями тематики та поетики серед інших груп, тому саме вони стали об'єктом нашого дослідження.

Дівчина-красуня завжди наділена ідеальною зовнішньою красою, увага завжди звертається на її очі, брови, обличчя, стан, волосся, косу; поставу, ходу. Найчастіше у піснях підкреслюються чорні (карі) очі «*як терен*», чорні брови «*на шнурочку*», *біле личко, рум'янії щічки, золота та довга коса, стрункий стан, легка хода, милий голос*. [7, с. 112].

Особливого значення в народній пісні надається косі – дівочій красі. Коса – символ дівочої цнотливості; символ дівування; охайності, чистоти, чепурності; внутрішнього єства, природної потреби краси і честі українки. Прощання дівчини з косою символізувало прощання з дівочтвом, що зафіксовано в популярній народній пісні «Горіла сосна».

У парі із зовнішньою красою героїні народна лірика опоетизовує її працьовитість, доброту, щирість, душевність, повагу до батьків, вірність у коханні, відданість, здатність на самопожертву. Підтвердження цьому знаходимо у піснях «Несе Галя воду», «В саду гуляла, квіти зривала», «Гандзя», «Розпрягайте, хлопці, коні...», «Ой сиділа дівчина».

Ідеальна українська *дівчина на виданні* вродлива, цнотлива, глибинна в почуттях і вірності, любляча, турботлива, працьовита, чуйна; поважає старших. Вона бореться за кохання, готова на все заради кохання, проте дбає про майбутнє. Таких дівчат зустрічаємо у піснях «Ой, дівчино, шумить гай», «Через річеньку, через болото», «Чорні очка, як терен», «Горіла сосна, палала», «Сонце низенько, вечір близенько», «А в моїм городі», «Біля річки, біля броду».

Наступний тип – *дівчата з трагічною долею*. Вони страждають з різних причин: це або зрада коханого, або розлука закоханих, або нещасливий шлюб. Ці дівчата красиві, щирі, турботливі, люблячі, працьовиті. Вони безмежно кохають, готові на все заради кохання, проте їхня доля склалася трагічно.

Найпоширенішим розвитком подій є від'їзд хлопця і розлука закоханих. Дівчата завжди вірно чекають козаків та безмежно страждають без своїх милих. Цей мотив спостерігаємо у піснях «В кінці греблі шумлять верби», «Їхав козак за Дунай», «Йшли корови із діброви», «Взяв би я бандуру» та ін. Дівчата готові на все, аби зберегти своє кохання, залишитися з милими парубками. Не менш поширеним є мотив розчарування в коханні та розпач від зради. Горе зрадженої дівчини знаходимо у наступних піснях: «Сидить голуб на березі...»; «Ой не світи, місяченьку...».

Є ще низка пісень, у яких дівчата страждають через нещасливий шлюб: «Чорноморець, матінко, чорноморець»; «Біда за бідою, жура за журою»; «Чия в лузі не калина була» тощо.

У результаті проведеного дослідження можемо стверджувати, що у піснях про кохання основними дівочими образами є дівчина-красуня, закохана дівчина на виданні та дівчина, яка зазнала трагічного кохання. Вони увібрали в себе естетичний та морально-етичний кодекс народу. Приваблива зовнішність, щирість, душевність та працьовитість, гідність молодій дівчині, вірність та відданість у коханні – основні риси ідеальної дівчини в українських народних піснях про кохання.

Список використаних джерел:

1. Дей О. І. Поетика української народної пісні. К.: Наукова думка, 1978. 251 с.
2. Дмитренко М. К. Монографія про народні родинно-побутові пісні // Народна творчість та етнографія. 1994. № 4. С. 84-85.
3. Дмитренко М. К. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. К.: Ред. Часопису «Народознавство», 2001. 576 с.
4. Закувала зозуленька: антологія української народної творчості: пісні, прислів'я, загадки, скоромовки // Упоряд. Н. С. Шумада. К.: Веселка, 1989. 378 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Г.Т. Тром'яка та ін. К. : Академія, 1997. 750 с.
6. Мишанич С.В. Система жанрів в українському фольклорі. К.: Зодіак-ЕКО, 1994. 317 с.
7. Українські народні пісні про кохання / Упор. Ю. Білякова, М. Кагарлицький. К.: Мистецтво, 1971. 212 с.